

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 5 April 1914. N°. 1889.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdags 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f 0.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f 0.20. Aanvragen en vermelding van lievelingen f 0.12 per regel.

Van de Voleinding.

CXXVII.

VIJFDE REEKS.

XXVIII.

En Jezus seide tot hem: Voorwaar zeg ik u, heden zult gij met mij in het paradijs zijn. Lucas 23: 43.

In verband met het dusver betoogde vereischt hetgeen omtrent het Paradijs in de Heilige Schriftuur vermeld staat, eene nadere bespreking. De naam Paradijs komt in dezen bepaalden vorm slechts driemaal in de Schrift voor. Eens in het O. Testament, en tweemaal in het Nieuwe. Ook bij dit woord wijkt het gemeene spraakgebruik van het Schriftgebruik af. Zoo dikwijls onder ons van Paradijs gesproken wordt, duidt een ieder dat woord op den Hof van Eden, waarin Adam optrad, en waaruit hij na den val met Eva door den Engel des Heeren verjaagd en door Gods oordeel verbannen werd. In Genesis daarentegen is dit gebruik van het woord Paradijs ten eenenmale onbekend. Wat wij thans het Paradijs noemen, heet in Genesis: de Hof, waarvan we in Genesis 2: 8 lezen: »Ook had God de Heere een Hof geplant, in Eden, tegen het Oosten. Van dien Hof wordt dan een uitvoerige beschrijving gegeven, zoo wat zijn geographische ligging, zijn doorsnijding met rivieren, en zijn plantsoen betreft. Na den val, zoo lezen we in Gen. 3: 23, verzond God Adam en Eva uit den Hof, zeggende: »Nu dan, dat hij (Adam) zijn hand niet uitstreke, en neme oof van den boom des levens, en ete, en leve in eeuwigheid!'. Zoodanig »dreef de Heere God den mensch uit, en stelde Cherubims tegen het Oosten des Hofs van Eden, en een vlamig lemmer eens zwaards, om te bewaren den weg van den boom des levens!'. Van Paradijs is bij dit alles niet geen woord sprake. Dit woord »Paradijs" is zelfs niet van Israëlitischen, maar van oud-Perzischen oorsprong, en beteekent een »omtuinde Hof", d. i. een lusthof die door hooge muren van al 't overige was afgescheiden. In de dagen van Jezus en zijn Apostelen was nu dat vreemde woord blijkbaar in het volksgebruik opgenomen; de apostelen namen het over; de apostolische vaders, en de latere Kerkvaders, deden desgelijks, en zoo is het te verklaren, dat dit vreemde woord in heel de Christelijke Kerk in zwang is gekomen, en nu wel voor goed en altoos de uitdrukking zal blijven voor den lusthof, waarin Adam geschapen werd. In afkorting onder den vorm *Paradis* vinden we ditzelfde woord in gewijzigden vorm terug in Nehemia 2: 8 en Pred. 2: 5. In Nehemia is sprake van het groote Buitenverblijf van Koning Artasasthra. Nehemia toch vroeg om een brief van den Koning aan Azael, »den bewaarder van den Lusthof dien de Koning heeft!'. En evenzo spreekt Salomo in Pred. 2: 5 ervan, dat hij hoven en *lusthoven* maakte. Zoo was het vreemde woord *Paradis*, dat met het woord *Paradijs* op 't nauwste samenhangt, in gemeen gebruik gekomen. Sinds nu wordt door Paradijs en door *Paradis* bedoeld, niet een vanzelf opgekomen plaatsweelde of natuurtafeel, maar altoos een Hof, of Lusthof, die in een anders minder weelderige streck, door den eigenaar van die streck geplant is.

Zoo nu genomen, verkeerde ook na de Schepping onze aarde, als geheel gedacht, nog in lager staat van cultuur. Althans wat de Schrift ons meldt, geeft op alle manier den indruk, dat het Paradijs een veel weelderiger en rijker natuur vertoonde, dan het overige land, dat er om heen lag. Niet, dat we ons dit overige land van meet af in den primitieven toestand hebben te denken, waarin Adam het vond, toen hij uit het Paradijs vluchtte. Toen toch was het gevolg van den val reeds ingetreden. De aarde was vervloekt, en het vonnis was uitgegaan, dat ze voortaan doornen en distelen zou voortbrengen, en harde bewerking van den mensch zou moeten ondergaan, om vrucht voort te brengen. Maar ook al nemen we aan, dat vóór den val en vóór den vloek, de natuur veel schooner tafeel vertoonde, toch stond het Paradijs te midden van die natuur als bekleed met een nog rijker weelde. Een inwoner van Groenland, die Java bezocht, en de natuur van zijn eigen land met de natuurweelde van Java vergeleek, zou zich een voorstelling kunnen vormen van het verschil tusschen de eerste natuur van heel deze aarde en de weelde van het Paradijs, gelijk God dit oorspronkelijk tot aanzijn riep. Maar al stond destijds de paradijsweelde hoog boven

de natuur van het overige aardrijk, toch was wat het Paradijs vertoonde, nog volstrekt de heerlijkheid niet. Het Paradijs stond in natuurweelde hooger dan het overige aardrijk, maar daarom volstrekt nog niet op den hoogsten trap. Ware dan ook geen zonde ingetreden, en had de rijke ontwikkeling, die eerst na de Schepping beginnen kon, rustig kunnen doorgaan, zoo zou, als de ure, door God daarvoor bepaald, gekomen was, de eerste trap van Paradijsweelde van zelf in een hooger en straks in den hoogsten trap van weelde, d. i. in de heerlijkheid, zijn overgegaan. »Heerlijkheid" toch is het vaste woord, dat in de Schrift gebezigd wordt om de rijkste weeldeontplooiing in het zienlijke te doen uitgaan. Het Onze Vader besluit daarom met de belijdenis, dat God Drieëenig de Koning der koningen is, die door zijn Goddelijke kracht ons die volle Heerlijkheid zal doen opbloeien. Dit nu hangt saam met de verrijking die ook 's menschen uitwendige gedaante ondergaan zal. Denk slechts aan Tabor en de verheerlijking van Jezus' zichtbare gestalte. De verschijning van Jezus op Pathmos toont die verheerlijkte gestalte van den Christus in nog hooger majesteit. En zoo ook wijst alles wat ons van den eindstaat van Gods kinderen geprofeet wordt, op een verheerlijkt lichaam, dat in majesteit onze aardsche gestalte zeer verre zal te boven gaan. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde komen voort uit de oude aarde en den ouden hemel, maar ze vertoonen ons beiden op veel hooger trap van majestueuse ontwikkeling.

Ditselfe nu geldt ook van het Paradijs. Het stond bij de Schepping in graad en trap van weelde hoog boven het overige aardrijk, maar het stond daarom nog volstrekt niet op den hoogsten trap, die door het woord: heerlijkheid, wordt aangeduid, en was bestemd tot nog veel hooger gelukstaat op te klimmen. Van dien hoogen en hoogsten gelukstaat, waarin tenslotte de heerlijkheid zich openbaarde, biedt nu het laatste kapittel der Heilige Schrift ons de teekening. In Openbaring 21 werd eindelijk de sluit van voor het groote eindtafeel weggeschoven, en zoo zag Johannes »den nieuwen hemel" en de »nieuwe aarde", want, zoo staat er bij, »de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer". Hier nu keert het Paradijs, dat door den val teloor ging, terug, maar staande op veel hooger trap, en alnu de volle heerlijkheid uitstralende. De engel toonde aan Johannes »een zuiver rivier van het water des levens, klaar als kristal, voortkomende uit den troon Gods en van 't Lam". En nu heet 't verder: »In het midden van hare straat, en op de eene en andere zijde der rivier, was de Boom des Levens, voortbrengende twaalf vruchten, van maand tot maand gevende zijn vrucht; en de bladen des Booms waren tot genezing der Heidenen". En dan, »alwaar zal geen nacht zijn, en zij zullen geen licht der zon van noode hebben, want de Heere God verlicht hen, en zij zullen als Koningen heerschen in alle eeuwigheid". Dat hier op den Hof van Eden, d. i. op wat wij thans noemen het Paradijs, wordt teruggegaan, is duidelijk. De vermelding van den Boom des Levens bewijst dit. Maar hoe groot is niet het onderscheid? In het Paradijs een enkele Boom des Levens, hiergeheele reeksen van dit heilig plantsoen, aan beide zijden van de rivier des heiligen waters. En niet alleen dat de Boom des Levens nu heel den Hof vervult, maar wat nog veel meer zegt, de kracht van het gewas is verwaaldvuldig. Anders een vrucht in 't jaar, nu een nieuwe vrucht elke maand. Daar nu twaalf een heilig en volstrekt getal is, wijl 3 x 4 in de drie het Goddelijk machtsinitiaal, en in de vier, naar de vier hemelstreken, het erf der natuur aanduidt, wijst dit cijfer van 12 op de voleinding der heerlijkheid, die alnu bereikt is. En hier komt dan nog bij, dat in de oorspronkelijke Schepping nog telkens de dag met den nacht afwisselt, zoodat 't licht in de donkerheid ondergaat, maar dat hier in het Paradijs, op zijn hoogsten trap van luister, ook die afwisseling is geveallen. Er is nu een altijdurende toestand ingetreden, en die eindtoestand biedt niets minder dan 't licht van het leven, uitstralende uit God zelf.

Over den eersten en den laatste toestand van het Paradijs kan dan ook geen onzekerheid bestaan. De oorspronkelijke toestand werd ons in beeld gebracht door de teekening van den Hof van Eden, en de toestand van voleinde heerlijkheid in het prachtbeeld van Openbaringen 22. Nu echter ontstaat de vraag, wat daartusschen liet? De vraag of er al dan niet een overgang is geweest. Het probleem, of het Paradijs na den val eenvoudig verdween, en in de

eindbedeeling weer zal herschapen worden, en dan op hooger trap, dan wel, of ook hier metterdaad een tusschenstaat intrad. En deze vraag nu kan beantwoord worden in bevestigenden zin. Om der zonde wil werd de mensch uit 't Paradijs gezet; zoodra hij, eens en voorgoed nu, met de zonde breekt en van de zonde wordt afgesneden, vervalt ook de oorzaak en reden, waarom hij nog buiten het Paradijs zou blijven. Daar nu de door Christus verlostte in het dood »een afsterfing van de zonde" vindt, is hij met zijn sterven van de zonde af, en kan alzo onmiddellijk daarop de verloren Paradijs-toestand terstond voor hem terugkeeren, en het was hierop doelende, dat Jezus tot den medekruiseling zeide: »Heden zult ge met mij in het Paradijs zijn." Zoo komen we dus te staan voor drieërlei graad van Paradijs. Het eerste was dan de Hof van Eden. Het rijkste en hoogste in heerlijkheid komt eerst na het jongste oordeel, als de Voleinding ingaat. En tusschen die beide in ligt de Paradijs-toestand, voor wie wel zaliglijk stierf, maar het eindoordeel na de opstanding nog wacht. Van dit eerste Paradijs handelt dan Gen. 2-3. Van dit Paradijs der Voleinding Openbaringen 21-22. En van den Paradijs-toestand, die tusschen deze beide in staat, sprak dan Jezus, toen hij aan het Kruis hing, tot den moordenaar. Jezus kon tot dien medekruiseling nog niet spreken van het Paradijs der Voleinding. Dat Paradijs toch komt pas op na den jongsten dag, en ondersteelt de opstanding der dooden, en den ondergang der oude wereld. Evenmin kon Jezus, toen hij van het Paradijs sprak, doelen op den Hof van Eden, die onder was gegaan. Jezus kon alzo niet anders doelen dan op den tusschenstaat, waarin die kruiseling, zoodra hij stierf, zou overgaan, om in dien tusschenstaat den dag der opstanding en het malen van het oordeel af te wachten. Voor den toestand die in dezen tusschenstaat het deel der geloovigen zou zijn, kiest Jezus nu het woord: Paradijs, hiernede kennelijk uitdrukkende, dat het een toestand zou zijn, die in weelde en geluk verre boven het leven hier op aarde zou uitgaan, zonder daarom nog dien hoogsten toestand van zaligheid te bereiken, die eerst na de opstanding volgen kan. Er is alzo sprake van den tusschenstaat, die na het verlaten van dit aardsche leven volgen zou, en die toch niet de volle gelukzaligheid kon brengen. Reeds hierom niet, overmits de volle gelukzaligheid ziel en lichaam zal doortintelen, en de geloofve na zijn dood, zoolang de opstanding toef, nog een onlichamelijk bestaan leidt.

Adam, om het scherp in zijn persoon uit te drukken, heeft derhalve den Paradijs-toestand van eerste orde doorleefd na zijn schepping in den Hof van Eden. In den tweeden Paradijs-toestand ging hij in met zijn sterven, toen hij in zijn dood der zonde afstierf. En in den Paradijs-toestand van de hoogste orde zal hij eerst binnengaan, als de Voleinding komt. Bij 't gebruik van het woord Paradijs hebben we derhalve steeds aan drie mogelijkheden te denken: 1° aan het Paradijs van de Schepping; 2° aan het Paradijs in den tusschenstaat waar de kruiseling zou ingaan; en 3° aan het Paradijs, waarin de Boom des Levens met zijn twaalf vruchten bloeit, en waarin geen nacht meer zijn zal. Letten we nu eerst op Hooglied 4: 13, dan vinden we daarin enkel beeldspraak. De Bruidgom vergeelijkt hier zijn Bruid bij den Hof, bij den Hof met omheining, en een veelheid van wateren, en zegt en ringt dan: »Uw scheuten zijn een Paradijs van granaatappelen". Op den zin van deze woorden behoeven we hier dus niet nader intagaan. Het is toch duidelijk, dat de zanger zijn beeld ontleent aan het Paradijs in den Hof van Eden. Heel anders is het gelegen met wat staat in 2 Cor. 12: 4, waar we lezen: »Ik ken een zoodanigen mensch (of het in het lichaam geschied is, of buiten het lichaam, weet ik niet, God weet het) dat hij opgetrokken is geweest in het Paradijs, en gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het een mensch niet geoorloofd is te spreken. Van den zoodanige zal ik roemen, maar van mijzelf zal ik niet roemen, dan in mijn zwakheden." Dat hier nu sprake is van een verrukking van zinnen, erkent ieder. De apostel betuigt het zoo duidelijk en omstandig mogelijk. Hij isoleert zich in die verrukking zelfs van zijn eigen persoon, en kan alleen betuigen, dat hij hoogheerlijke hemelsche indrukken heeft ontvangen van een staat van zaken, die ver boven onze aardsche toestanden uitging, en hem als duizelen deed van het hoogheerlijke waarin hem een blik werd gegund. Hier wordt alzo het woord: Paradijs zeer stel-

lig niet van den Hof van Eden gehezigd, maar van den allerhoogsten en voleinden toestand, waarin het Paradijs eerst na de Voleinding aller dingen openbaar zal worden. Dit is het Paradijs in zijn hemelsche voleinding, dat nog niet op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel openbaar kan worden, omdat de oude aarde, de gevallen wereld nog stand hield, en waarvan alleen 't beeld dan door den apostel in den hemel is gezien, juist op gelijke wijs als aan Mozes op den Sinaï het beeld van den tempel der Heerlijkheid is getoond, waarvan hij de hoofdtekken in het plan van den Tabernakel overnam. En evenmin kan twijfel rijzen over de betekenis van het woord Paradijs in Openb. 2: 7. Daar toch spreekt de Christus tot zijn apostel op Pathmos over de Kerk van Efeze, en betuigt aan haar opnieuw: »Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de gemeente zegt. Die overwint, Ik zal hem geven te eten van den Boom des Levens, die in het midden van het Paradijs Gods is".

Het beeld van het Paradijs, dat laat geen twijfel toe, is ook hier nog altoos ontleend aan den Hof van Eden. We ontvangen toch niet het beeld van het Paradijs uit Openbaringen 21 en 22, maar nog wel terdege het beeld van het Paradijs dat in Genesis 2: 3 geteekend was. Vast staat toch, dat het oorspronkelijke Paradijs één Boom des Levens in het midden van den Hof had, terwijl, heel anders, het Paradijs der Voleinding geheele reeksen van Boomen des Levens zal vertoonen, geplant aan de beide oevers van de rivieren der wateren des Levens. Nu toef dit Paradijs der Voleinding niet alleen om te komen tot na den Oordeelsdag, maar zelfs was het beeld van dat Paradijs der Voleinding aan Johannes toen nog niet geopenbaard. Die openbaring volgt eerst in hoofdstuk 21 en 22, terwijl dit woord tot den Opziener der Kerk van Efeze reeds in het 2e hoofdstuk voorkomt. Daarom is het volkomen natuurlijk, dat Jezus tot zijn apostel spreekt in trekken, ontleend aan het Paradijs uit den Hof van Eden. Zoo toch alleen was het den apostel bekend. Intusschen was evenzo aan den apostel bekend, dat dit eerste, oorspronkelijke Paradijs van deze aarde verdwenen was. Wordt hij nu toch naar dit verdwenen Paradijs verwezen, dan volgt hier vanzelf uit, dat hij dit Paradijs niet anders dan in de toekomst kon verwachten, en het daarom eerst met de komst der Heerlijkheid verbeelde. De verwijzing naar den Hof van Eden hield alzo in: Toen is het geluk te loor gegaan, maar die toestand van ongemengde vreugde waarin de eerste mensch geschapen werd, keert eens terug. Christus zelf, zal ze terugbrengen. En ik zal wie in Mij geloof en overwint, opnieuw in dien gelukstaat inzetten. En zulks niet door mijn geloovigen naar den Hof van Eden terug te doen keeren, maar door ze, na de Voleinding, in de hoogste heerlijkheid te doen ingaan. Dat dit nu de Voleinding en niet op een terugkeer naar den Hof van Eden moet doelen, blijkt overtuigend uit het den van den Boom des Levens. In Gen. 3: 22 staat het duidelijk, dat de mensch na den val zijn hand niet mocht uitstrekken, en nemen van den Boom des Levens. Dan toch zou hij onredbaar zijn, en in zijn gevallen zondigen staat eeuwiglijk moeten verduren. Hier daarentegen is sprake van wie in zijn dood der zonde is afgestorven, en, in Christus verzoend, als een heilige voor God verschijnt, en daarom wordt hem alsdan het eten van den Boom des Levens nu niet meer verboden, maar veel eerder het recht hierop hem toegekend. Wie in Christus uit dit leven scheidt, is dan zonder zonde, en, komt eens de Voleinding, dan gaat ook hij in het voleinde Paradijs binnen met zijn recht op den Boom des Levens; immers dan zal hij die vrucht des levens van den Boom plukken mogen, en zich er mede verzadigen, en leven in eeuwigheid.

Doch dit zoo zijnde, kan de uitlegging van Lukas 23: 43 dan ook niet onzeker zijn. Waar Jezus tot den boetseling spreekt van een Paradijs, waartoe hij op den dag zelf van zijn sterven zal ingaan, kan dit noch op den Hof van Eden slaan, noch op den toestand der Voleinding, die ons in Openb. 21 en 22 geschilderd is. Niet op den Hof van Eden, omdat deze niet meer te vinden was, maar evenmin op den toestand der Voleinding, omdat deze eerst na de opstanding der dooden en na het jongste oordeel mogelijk zou worden. Voor den kruiseling kan dus van geen ander Paradijs, op den eigen dag van zijn sterven, sprake zijn, dan van een Paradijs dat gevonden werd in de groote Wachtkamer der dooden, waar hij na zijn sterven heen zou gaan, om tot aan de opstanding der dooden daarin te vertoeven. Ook die boe-

tende kruiseling zou van deze aarde verdwijnen, scheiden van zijn lichaam, en als afgescheidene ziel in die verblijfplaats ingaan, waar alle dooden tot op dat oogenblik de uitkomst van hun lot afwachten. Dat nu in dezen stand van zaken door Jezus opstanding en hemelvaart een hoogst gewichtige verandering is ingetreden, merkten we vroeger reeds op, en zal straks nader betoogd worden, maar zoover was het toen nog niet. Jezus zou zelf nog sterven, Jezus was nog niet uit de dooden opgestaan. En Jezus was veel min nog ten hemel gegaan. Op het oogenblik dat Jezus aan het Kruis hing, om daar te sterven, moet dus alleen nog gerekend worden naar den door God verordenden toestand, die tot op Jezus hemelvaart stand hield, en waarin eerst door die hemelvaart, althans ten deele, een wijziging is ingetreden. Die altoos nog bestaande en aan houdende toestand nu bracht met zich, dat wie stierf, en scheide van zijn lichaam, inging, en wel enkel als ziel inging, in het doodenrijk, en daar een lot ontving dat van geheel voorloopigen aard was, voor de Godvrienden van de voorloopige zaligheid, en voor de Godverlaten van voorloopige rampzaligheid.

Dat doodenrijk wordt aangeduid met het woord *Sjéol*, en bestond, gelijk ook hier blijkt, uit twee geheel verschillende deelen, die door een diepe kloof van elkander gescheiden waren. Eenerzijds de verblijfplaats en vergadering der verlorenen, nog niet in de hel, maar als boven de hel zwevende; en anderzijds de verblijfplaats der geloovigen, die van alle leed, zorg en zonde vrij, genoten in de voorloopige zaligheid, die hun was toebedeeld. Die afdeeling der gereedde en voorloopig gerzaligen heette dan *Abraham's Schoot*, en het is Jezus die hier nu een eigen stempel op drukt, dat in den naam van *Paradijs* uitkwam. Al was dit toch reël geheel hetzelfde, er lag dan toch dit onderscheid in, dat Jezus opstanding en hemelvaart aanstaande was, en dat deze toestand van voorloopige gelukzaligheid hierdoor zijn speciaal joodsch of Israëlitisch karakter zou inboeten, en zijn algemeen menschelijk karakter zou hernemen. Dat Israëlitische lag in den naam van *Abraham's schoot*, dat algemeen menschelijke in den naam van *Paradijs*. Mits men hierop lette, voelt men terstond, dat dit uitwisselen van *Abraham's schoot* voor het *Paradijs* hier een zeer beduidende betekenis heeft. Tijdens Jezus verkeer op aarde had hij zich steeds stipt gebonden aan de grenzen die Israël omsloten. »Ik ben niet gekomen dan tot de verloren schapen van het huis Israels!" was toch steeds zijn wachtwoord geweest. Vandaar, dat ook in de gelijkenis van Lazarus en den rijken man, niet van 't Paradijs, maar van *Abraham's schoot* melding geschiedt. Het moest toen alles nog Israëlitisch uitgedrukt en getint zijn. Maar juist door zijn Kruis en met zijn sterven valt de grens en afscheiding van het joodsche weg. Petrus betuigt het zoo beslist mogelijk op den Pinksterdag: »Niet alleen u komt de belofte toe en uwen kinderen, maar evenzo aan allen die daar verre zijn, zoovelen als de Heere onze God er toe zou roepen." Het niet meer gebouwen van den term »*Abraham's schoot*" en het nu daarvoor in de plaats stellen van de uitdrukking: het Paradijs, was derhalve juist nu Jezus zoo straks den adem zou uitblazen, geheel op zijn plaats. Jezus sterven is de breuke met het Jodisme, en het zou gaan om de menschheid. Dat sterven van Jezus was een sterven van algemeene strekking, zegt zijn eigen Apostel die uit Israël was; immers dat sterven van Jezus was niet alleen voor onze zonde, zegt deze Jood, maar »voor de zonde van de ganse wereld". Hoe zou 't dan anders kunnen, of het moet die rijke gedachte geweest zijn, die, toen Jezus stierf, zijn bewustzijn vervulde? Israël wierp hem uit. Israël deed hem den dood aan. Maar de wereld zou gered worden door zijn sterven. En daarom kon 't niet anders, of niet meer *Abraham's schoot*, maar »de heerlijke gedachte van het Paradijs" moest zijn ziel vervullen. Zelf in dat rijk der dooden ingaande, kon dat rijk der dooden voor Jezus zich niet anders ontsluiten dan in het beeld van het Paradijs. Ook dien boetseling zou hij in dat Paradijs terugvinden. Niet later pas, maar op den eigen dag van zijn sterven reeds. Zoodra als hij hier den adem uitblies. Vandaar zijn uitroep: »Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn." Die kruiseling zou er dan in blijven, maar Jezus zou er uit opstaan, en straks ten hemel varen. Het was het Paradijs van den tusschenstaat, dat 't hier gold. Het Paradijs der volle heerlijkheid zou eerst na de Voleinding ingaan. Vandaar dat Jezus door den Vader uit dit voorloopig Paradijs reeds op den derden dag verhoogd werd. Op te staan uit de

Practische neigjes en onderhoud. Sl. 31 et. met mooie 4 prachtige ten met aar. 33 et. g. Brouwer. Diepenbeck. in band 63 et. note Vader. ds. 4 kolos. en. De vol. en Nederland t op heden. 5. Spelling De 5.15. illustreerde in aantrek. deelen met De Vries en in 4 prachi. 2. Roze Kate. den. Wereld. nde, ontroe. f 1500 kolom. vele groote e Dora. Voll. achtb. f 2.40. hey en Zoon. t de originele ut f 2.48. verlaten huij. de uitgave in ly. Bereoende met de origi. and f 1.69. d. Copperfield. lige, rijkgell. f 2.49. mei Pickwick. we, in prachi. et leven van ogst interessant n, in stevigen ay. De engel outuren in Si. ind spaandend 900 bladzijden, 86 cent. kleine Lord. ardigden prachi.

Profiteert dus. epakt franco Tel. 5775.